

Univerzitetska misao - časopis za nauku, kulturu i umjetnost [ISSN: 1451-3870]

Vol. 19, str. 86-99, 2020 god., web lokacija gde se nalazi rad: <http://um.uninp.edu.rs>

Tematska oblast u koju se svrstava rad: Društvene i humanističke nauke / podoblast: Filologija

Datum prijema rada: 20.12.2020. UDK: 821.112.2.09-13:398 Datum prihvatanja rada: 30.12.2020.

821.09-13:398

doi: 10.5937/univmis2019086N

Pregledni rad

OBELEŽJA JUNAČKOG EPA NA PRIMERU PESME O NIBELUNZIMA I PESME O GUDRUN

Edin Nezirović

Internacionalni Univerzitet u Novom Pazaru

Novi Pazar, Srbija

edin.n@uninp.edu.rs

Albina Plojović

Internacionalni Univerzitet u Novom Pazaru

Novi Pazar, Srbija

albina.plojovic@uninp.edu.rs

Elma Redžović

Internacionalni Univerzitet u Novom Pazaru

Novi Pazar, Srbija

elma.redzovic@uninp.edu.rs

Apstrakt

Književnici kao što su Gete, Hese i drugi su definitivno u široj publici ostali sinonim za nemačku književnost. Ono što je tužno je to što nemački junački epovi nisu postigli toliko veliku i značajnu popularizaciju u široj svetskoj publici, iako njihov kvalitet nadmašuje mnoge današnje bestselere. Dovoljno je reći da mnogi eksperti za književnost Pesmu o Nibelunzima nazivaju nemačkom Ilijadom. Obeležja junačkog epa će u ovom radu biti obrađena kroz dva možda najpopularnija nemačka junačka epa: Pesma o Nibelunzima i Pesma o Gudrun. Ove srednjovekovne pesme predmet su istraživanja mnogih književnika širom sveta i danas. Da bi smo mogli da shvatimo ova dva dela, govoriće se na samom početku ovog rada o pojmovima junačkog epa i junačke pesme, osnovnim obeležjima ove književne vrste, kao i o značaju junačkog epa za nemačku književnost. Pojam „junak“ (heroj) svakako zauzima jednu od centralnih pozicija u ovoj književnoj vrsti, tako da će se obrađivati i ovaj pojam, i to s' osvrtnom na najbitnije junake koji se pojavljuju u Pesmi o Nibelunzima i Pesmi o Gudrun. Opisivanje istorijske pozadine ovih dela je svakako neizbežno. Na samom kraju je važno spomenuti nešto o zajedničkim obeležjima ova dva dela, kao i ključnim razlikama.

Ključne riječi: pesma, ep, junaci, junački ep, istorija, književnost.

CHARACTERISTICS OF THE HEROIC EPIC THROUGH THE EXAMPLE OF THE NIEBELUNGENLIED AND THE GUDRUNLIED

Abstract

Names such as Goethe, Hesse and literary writers alike are, to the reading public, synonymous for German literature. It is discouraging to see how German heroic epics have not achieved world wide acclaim and popularization, yet their quality precedes that of many bestsellers. Many experts even consider the Nibelungenlied the German equivalent of Homer's Iliad. In this work we will discuss the most significant characteristics of heroic epic by analysing, what we might consider two of the most popular heroic epics in German literature, the Nibelungenlied and the Gudrunlied. These medieval epics are subjects of much scholarly research around the world. For a better understanding of the topic, we will at the very beginning discuss the concepts of epic and heroic prose, their major characteristics as well as their significance in German literature. As the term hero certainly holds a key position in this literary genre we are obligated to hindsight it, and talk through the heroes of the Nibelungenlied and the Gudrunlied. Furthermore, for a better comprehension of the topic it is inevitable to take a closer look at the historical context of these two epics. At the very end we will review their similarities and differences.

Keywords: song, epic, heroes, heroic epic, history, literature.

UVOD

Istorija nas uči da svako doba, svaka epoha, svako vreme ima svoje junake. U zavisnosti od zbivanja i dešavanja, od toga su zavisili i sami junaci tog određenog vremena. Svaki događaj, bitan trenutak, velika osvajanja, bitke, sama istorija, oduvek je imala junake, osobe kojima se narod divio, u koje se uzdao i kojima je verovao. Prosto rečeno, čovečanstvo je od svojih samih početaka uvek imalo svoje junake. Ljudima su oduvek bili potrebni pojedinci kojima su se divili, neko u koga se uzdaju, neko ko je ideal dobrote, lepote, poštenja, spasa i mira. Od naroda do naroda, epohe do epohe, tako se i razlikovao predmet, odnosno objekat kojem se čovečanstvo divilo. Neki narodi od svojih početaka su glorifikovali više bogova, koji su bili junaci, ratnici, borci za pravdu. U nekim kulturama je to bio samo jedan Bog, a u nekim su to bili razni običaji, razni obredi i ljudi u njima, razni ljudi, junaci, borci za pravdu i spas naroda. Deca su odrastala uz roditelje slušajući priče o junacima pre njihovog vremena, tako smo odrastali i sami mi, učeći o ljudima, koji su opisani jednom rečju, a to je junak. Postojanje samih junaka, a i želje samih ljudi da se neko tu nađe, da se istakne, da uradi ili kaže što ostatak ne sme, neko kao spasitelj, su i doveli do razvoja književnosti. Tačnije rečeno, u davnoj istoriji, pojedinci koji su se isticali svojom mudrošću i hrabrošću, naveli su ljude da o njima pevaju. Naveli su ljude da ih opevavaju, pričaju njihove junačke pohode, i tako su i nastajala prva dela, prvi zapisi, junaci tog, kao i što danas nastaju junaci našeg vremena, delima, postupcima, mudrošću i hrabrošću. Vraćamo se na junake raznih epoha, odnosno junake raznih naroda. Dakle, okolnosti, zbivanja, običaji, obredi, sam život i kultura jednog naroda se ogleda u liku njihovih junaka. Ako se osvrnemo na nemačku književnost, na pesništvo, onda krećemo od nekog početka, a taj početak razvoja se može naći u

starogermanskom pesništvu. Počeci pismenih predanja i rano germansko pesništvo nastaje iz raznih kultno-religijskih običaja, raznih ratnih i društvenih običaja, koji su se dosta bazirali na verovanja u magiju, razne čarolije, bajanja, sve u skladu sa vremenom tada, sve što je van granica naše današnje percepcije tumačenja normalnog. Pesništvo se prvobitno odnosilo na mit, a njegovi rani oblici razvili su se u doba još kada je postojalo jedinstvo Germana. Ovde se sada može govoriti o početku samog nemačkog pesništva. Kao baza, kao pokretačka snaga je bila germanska snaga, satkana širinom i raznolikošću nemačkog duha. Antička predanja i uticaj hrišćanstva postali su jednako bitna snaga, koji nisu bili sporedni elementi, već koji su sačinjavali samo biće naroda u tom vremenu. (Uporedi: Martini, 1968: 13-15)

POJMOVI JUNAČKI EP I JUNAČKA PESMA

Junačka pesma predstavljala je dominaciju u središtu samog germanskog pesništva. Nastala je u onom periodu burnih godina seobe naroda, period koji je bio obeležen bogatim događajima i potresima unutar naroda. Germanska plemena su oduvek predstavljala nezadrživu silu, koja je uvek bila spremna na pohode i ratove. Istorija nas uči da su germanska plemena nadirala prema jugu i jugoistoku još pre Hristova rođenja. Pohodi plemena kao što su bili Cimbri i Tevtonci, pa kasnije i pohodi i razaranja Huna sa istoka pojačali su opšti pokret naroda. Od osvajanja istočnog Gota Ermanarika, koja su se prostirala od Crnog do Baltičkog mora, pa do vladavine Vandala u severnoj Africi, sa druge strane istočnih Gota u Italiji i zapadnih Gota u Španiji, pa sve do langobardske države u gornjoj Italiji provlači se lanac krvavih, žrtvama obilnih ratova. Motiv nastajanja junačkih pesama leži dakle u ratnim pohodima, razaranjima, odnosno iz perspektive naroda u herojskim pohodima za osvajanje novih teritorija. Ti pohodi su uvek sa sobom nosili individualce koji su se iz mase isticali kao junaci, kao najhrabriji i najsposobniji, kao lideri i kao vođe, oni koji su svoj narod doveli do osvajanja novih država. Istorija ovog perioda nas upravo to i uči, pa tako, svim tim pohodima tog vremena, može se podvući crta o načinu nastanka germanskog epskog pesništva.

„Države su nicale i za kratko vreme se raspadale, dotad nepoznata plemena ratoborno su izbijala na videlo istorije i bezimeno nestajala. Iz životnog osećanja tih ratnika, iz siline i sudbinske tragike tih propasti, iz divljenja podvizima i tuge za vodima razvilo se germansko epsko pesništvo. Bilo je to aristokratsko pesništvo, namenjeno ratnicima na vladarskom dvoru, i odgovaralo je njihovom raspoloženju.“ (F.Martini, 1968: 16)

Pesništvo namenjeno aristokratiji, namenjeno ratnicima na vladarskom dvoru, pevano u čast njihovih osvajanja, njihovih pohoda i za njihovo raspoloženje. Junačka pesma kao pojam poznata je još od vremena hunskog kralja Atile. Još od tog perioda znamo za dvorske pesnike i njihove pesme u čast njihovog kralja. Opevali su vođstvo vladara, njegove sposobnosti, pohode, etiku odanosti i požrtvovanosti njihovih potčinjenih. Za Germane je u tom periodu, baš zahvaljujući seobom naroda došlo do dodira sa tuđim svetovima, tačnije sa drugim narodima, proširio se njihov duhovni život. Naišli su na tuđe kulture, na bogatu zaostavštinu drevnog Rima, i bili su spremni da ih preuzmu, pa su tako nastajale razne legende iz redova germanskih naroda. Taj

proces trajao je i onda kada je došlo do prvog dodira sa hrišćanstvom, i taj sudar je doveo do širenja svesti i napredovanja Germana na poljima duhovnog i stvaralačkog života. Što se germanskih plemena tiče, posebno su se isticali Goti. Razlog tome jesta bila veličina i širina ratničkih poduhvata, svojom teškom sudbinom, ali i snagom i izgrađenošću svog jezika i ranim prihvatanjem hrišćanstva. Tada se posebno istakao Ulfila, biskup, učitelj u hrišćanskoj zajednici, poslanik na dvoru Konstantina Velikog. Jedan genijalan čovek koji stoji na početku stupanja Germana u južnohrišćanski kulturni svet. Njegov doslovni prevod Novog zaveta na gotski jezik predstavlja jedno od najvećih prevodilačkih dostignuća u svetskoj književnosti. Iako sačuvan samo u delovima, on svedoči o otvorenosti i smelosti duha Germana. Ulfila je morao sve novo da stvara, umesto runa, sopstveno pismo u tom vremenu, stvarao je mnoge nove reči i pojmove, gramatiku, koja se prilagođavala grčkom jeziku, odnosno pismu, gotovo pesničku izražajnu snagu i osećajnost jezika, jer je trebalo jedan dalek i tuđ duhovni svet približiti sopstvenom narodu. Preduzeo je svoje delo radi preobraćanja zapadnih Gota na Balkanu i tako ostavio za sobom dragocen spomenik istorije germanskog jezika. Karakteristična odlika junačke pesme jeste i sam pesnik, on predstavlja kako pesnika, tako je i u isto vreme bio i ratnik. Nosio je koplje, nož, mač, ali i harfu. Primer nalazimo u jednoj od poznatijih dela književnosti, u Nibelunškoj pesmi, Folker ima mač i gudalo. Tako je pesnik i lično učestvovao u životnim okolnostima i zbivanjima o kojima je pevao, a to su bili veličina i junaštvo, slava i vernost, vrlina gospodara i njihovih sledbenika. Ovo predstavlja stalnu temu junačke pesme, isticanje veličine junaka i njegovih pratilaca u teškoj, sudbonosnoj borbi, pa i u propasti i smrti. Dakle, na kraja pesama uvek je dolazila do izražaja ona spremnost za smrt koja germanskom životnom osećanju daje neko bezuslovno, sumorno i teško raspoloženje, a koja i u nemačkom pesništvu često, na presudnim prekretnicama sudbine, ponovo iskrsava herojski i stravično mračna bliskost demonskim silama. Postoji više oblika pesama. Postojale su pesme posvećene u čast živih i njihovoj slavi, njihovim podvizima i pohodima. Takođe možemo dodati i narativnu junačku pesmu, pevanu u znaku sećanja na mrtve, u kojoj se istorija, saga i mit uzajamno prepliću i koja veoma produhovljenim stilom ukazuje na neko, većinom tragično zbivanje, više u nagoveštajima nego u slikama. U nemačkom predanju sačuvan je samo jedan neocenljiv odlomak, a to je Pisma o Hildebrandu (Hildebrandslied). Bez obzira na građu, sve pesme ovog perioda pokazuju duboku ozbiljnost i veličanje heroja, veličanje njegovog života, veličinu samog životnog raspoloženja. Sve je u njima podignuto na nivo bezuslovnog i grubog. Opis i jezik bili su tanki, cilj je naglasiti samo ono što je unutrašnje, ono što je od presudne važnosti. Pesnik se nije zaustavljao na pojedinostima opažanja, već je hteo da istakne jake napetosti, zgušnjavajući zbivanje do krajnosti. Za razliku od nekih antičkih pesama, ovde nema bogova. Istorija je podloga, na nju se nadovezuju mitovi, ljudi, junaci. Obim ovih pesama je bio znatno ograničen, jezik i ritam su bili uslovljeni simboličkom izražaju. Bez obzira na ograničen obim, ove pesme bile su sumerene na ono ljudsko. Junak, njegova dobrota, prepušten sam sebi i svojoj unutrašnjoj snazi i instinktu. Nema tendencije da se predstavi okolni svet, priroda i ostali elementi, već samo junak, njegova tragika, njegova sudbina i ostvarenje iste. Težište nije na spoljašnjim dešavanjima, nego na unutrašnjim, na psihičkom zbivanju, zato kao jedna od glavnih karakteristika jeste dijalog, kao neposredno iskazivanje unutrašnjeg života i osećanja unutar junaka.

Junačke pesme su bile usmerene na postizanje visokog psihičkog napona. Napon koji se ekstremno i strogo, skoro bezuslovno penje do vrha, vrh bez granica, surov i svirep. U ovoj tamnoj uzvišenosti ispoljava se i jedna opasna, razaračka crta germanskog bića. Sila, snaga, moć, a ne lepota. Napetost, a ne skladnost, nešto nasilničko, a ne ono što je puno mere, to su bile pokretačke snage junačke pesme. Lik čoveka čija moć počiva u snazi podviga i duše nalazi se u središtu događaja, uzdignut nekom snažnom spoljnom i unutrašnjom sudbinom. Junak je često praćen nekim smrtonosnim zbivanjima i spreman je da ta zbivanja po sopstvenoj želji prihvati, ne dopuštajući da ga zbuni osećanje koje bi ga učinilo slabijim. Jer jači je od srca, od osećanja, spreman na bitku, spreman na pohod, sledi ratnički kod i zakon, koji predstavlja veliku čast, pogotovo onda ako junak padne u borbi. Smrt tad predstavlja jednu prihvatljivu okolnost, nije strašna, nije uzaludna, prihvata se, jer predstavlja ispunjenje junaka. Težak je taj život, zatvoren u sebe, napregnut, okrutan prema drugima i prema sebi. U junačkim pesmama nema vedrine, sreće ni opuštanja. Snaga junaka se nije ogledala u rečima, nego u razmerama sudbine, u silini doživljenog i pretrpljenog, u snazi i jačini duha. Ove pesme postale su predstavnik germanskog bića u svim njegovima varijantama dubokih osećanja, u svim njegovim okrutnostima, u težini svega prođenog i doživljenog, u njegovoj spremnosti da prihvati sudbinu, i u njegovoj bliskosti raznim silama koje su izrasle iz sopstvene psihe i sopstvene požude. Gde god je germanska priroda u nemačkoj sudbini moćno, jezivo i neobuzdano probila antičku meru i hrišćansku blagost, vratili su se i životno raspoloženje i tragika junačke pesme. (1968: 16-21)

Sa druge strane junački ep u svom središtu, u svojoj srži ima jednog junaka, jednog heroja. Tog junaka karakteriše izuzetna ličnost, mudrost, dobrota i poštenje. Često suočen u bitkama za život ili smrt, on pokazuje svoju snagu, snalažljivost, spremnost, a sve to biva zasenjeno njegovom dobrotom i ljudskošću. Često u konfliktu oko osvete, prevare, oko časti i uvrede, koji predstavljaju i glavni razlog sukoba, heroj je spreman da uvek krene u pohod, bez obzira da li ga tamo čeka smrt. Ne mora uvek junak da bude pobednik, naprotiv, on predstavlja onog slabijeg, koji ipak neće nikada pasti pod moćnijom silom koja predstavlja zlo. On se bori za svoju čast, ne povlači se, ne plaši se smrti, bori se za svoj narod, svoju okolinu, bori se i na kraju se izbori, pa barem i to bilo da se izborio od zaborava i da uvek bude upamćen i iznova pomenut kao junak u sećanjima i daljim prepričavanjima o njemu. U srednjem veku je pojam junačkog epa karakterističan ne samo za germansku književnost, nego se javlja i u francuskoj književnosti, kao i španskoj. Sa druge strane istorijom naučeni, znamo da germanski narodi nisu bili karakteristični za jedinstvo, pa tako, iako spadaju u grupu indoevropskih naroda, tačnije jezičkog porekla, njihova plemena sva su imala posebne jezike među sebe, a zajednički jezik je nastao mnogo kasnije. Baš upravo već pomenutim seobama naroda, germanska plemena dolaze u susret sa drugim plemenima i tu nastaju stapanja plemena, kao i običaja, kulture i jezika i, tako se postepeno razvija i zajednička umetnost, kultura, pohodi, osvajanja, pa čak i junaci, koji kasnije bivaju zabeleženi i pomenuti kroz sećanja. Kada govorimo o stapanju plemena, treba dodati i faktor odanosti, koji ima jako bitnu ulogu u oblikovanju samog pojma junaka. Prostije rečeno, u periodima spajanja, dolazilo je do neke vrste odvajanja, odnosno do podele na vođe i sledbenike, odnosno slobodne ljude, koji bi privremeno ili uvek bili sledbenik svog poslodavca, odnosno vođe. Tako je ratnik uza

sebe imao pomoćnika, onog koji ga prati u pohode, u zavisnosti od uspešnosti pohoda, tako je i sledbenik bio nagrađen, nekada oružijem, nekada živinom, odećom, hranom. Glavni izvor prihoda su tada bile pustolovine i pljačke izvan granica svoje zemlje. Tako bi, nakon uspešnih pohoda, junak bio opevan od strane svog sledbenika, te je tako, na neki način i nastao narator priče, onaj iz trećeg lica koji je bio tu i posvedočio uspesima svog junaka. Baš iz ovih razloga se može reći da je germanski junački ep iz perioda seobe i opstao kroz vekove u svojoj osnovi, i našao svoje mesto u nemačkoj književnosti, a razlog tome jeste i leži u društvenom kontekstu gore navedenom. Srednjovekovna nemačka herojska poezija je poput germanske, odnosno plemićka poezija. Srednjovekovni feudalni sistem, kao i onaj iz doba germana, gde je odanost bila presudna i gde se znala jasna veza između gospodara i sledbenika. Seobom naroda možemo reći počinju i uobličeni izvori i oblici samog junačkog epa. Tada kroz priče uz povezivanje sa mitovima, nastaju junačke priče, koje, kako se smatra, vode svoje poreklo zapravo iz mitova koji su nastali u narodu. Reč je o usko povezanom odnosu istorije, kao srž, i uplitanja mitova i mašte uz priču iz naroda. Time nastaje kombinacija koja ima razne uglove pristupanja, pa da li je to mitsko uvučeno u istorijsko, ili istorijsko koje utiče na mitsko ovde nema baš presudnu ulogu, jer se u oba slučaja razvijao junački ep, kao kultno-mitski pojam. Nesumnjivo je da u svakom segmentu nastaje junački ep, odnosno sam pojam junačkog epa je mitskog porekla, odnosno vodi poreklo iz mitskog. Junačka priča preuzima međutim na sebe ulogu da pojasni sam mit. Drugačije rečeno, priča junaka, i zbivanja, iako mitskog porekla, imaju svrhu pojasniti i razjasniti sam mit, jer mit često ume biti konfuzan i teško shvatljiv, jer ipak predstavlja nešto izvan granica normale, nešto van granica prirodnog i prepun je mašte, baš tada stupa priča jednog junaka, čoveka unutra mašte i mita, da prosvetli i pojasni priču, mit, sagu, maštu. Sa druge strane junak zavisi od mita, sama zbivanja vezana za mit, za natprirodno su ta koja junaku daju njegovu snagu i sposobnost da se izbori i izađe kao uspešniji na kraju. Iako puno moći, snage, junaka pre svega uvek karakteriše njegova ljudskost, to ga čini i junakom, pristupačnom narodu, koji ga glorifikuje i ugleda se u njega. (Uporedi: Weddige, 1987:213-220)

POJAM „HEROJ“ U JUNAČKIM EPOVIMA

Pojam „heroj“ se kroz istoriju čovečanstva vrlo često vezao za muškarca koji je zbog svojih izuzetnih dela i vrlina ostao upamćen u nekom narodu. Srednjevisokonemačka reč „helt“ se čak prevodi kao „čovek, izuzetan ratnik“. Vedige kaže da se pod herojem u junačkim epovima podrazumeva čovek izuzetnih vrlina, koji se suprotstavlja nekom izazovu koji ga može koštati života i pritom pokazuje neverovatnu snagu, izdržljivost i hrabrost. Ono što je vrlo interesantno jesto to što taj heroj ne mora uvek da pobeđi u sukobu, ali se nikad ne predaje većoj sili bez borbe. (Uporedi: Weddige, 2003:213).

Pesma o Nibelunzima, kao i Pesma o Gudrun su pokazale da heroj ne mora uvek da bude muškarac. Iako u prvom delu pesme o Nibelunzima u centru radnje imamo Zigrifrida, već u drugom delu glavnog heroja predstavlja Krimhilda, koja je ostala bez svog voljenog muža. Osim toga, u Pesmi o Gudrun kao jednog od glavnih

heroja imamo Gudrun, po kojoj je pesma dobila i ime. Ove dve pesme su dokazale da je bitno da osoba koja predstavlja heroja poseduje određene vrline i osobine, a da pritom pol tu uopšte ne igra značajnu ulogu.

Još jednu veoma zanimljivu definiciju heroja Dufek B. navodi u svom diplomskom radu, gde se kaže da je heroj osoba kojoj se neko divi ili privlači pažnju zbog svojih dela ili svog ponašanja, bez obzira na to da li je to ponašanje negativno ili pozitivno. Dakle, to može biti svaka osoba koja ima uticaj na strukturu ili događaje u nekom književnom delu. (Uporedi: Dufek, 2010:32)

Iz svega gore navedenog se može zaključiti da heroji imaju drugačije osobine u odnosu na druge likove pesme, a među najznačajnijim se mogu izdvojiti: visoke intelektualne veštine, neverovatne telesne sposobnosti, hrabrost, kao i čast. (Uporedi: Weddige, 2003:214-215)

Iako su ove osobine vrlo često prisutne, nije bio uvek slučaj da heroji poseduju iste. To znači da heroj pesme nije striktno vezan za neki šablon osobina. Naravno da postoji veliki broj primera u junačkim epovima koji nam dokazuju to. Heroji koji su bili u centru pesme o Nibelunzima su se koristili raznim prevarama. Neki su to radili da bi ostvarili pojedine lične ciljeve, dok su neki u tim trenucima bili vođeni emocijama i žudnjom za osvetom. Pored toga, postoje neke figure u književnosti koje su jednostavno vremenom postale sinonim za heroja. Kada je u pitanju književnost koja je vezana za teritoriju germanskih država, onda možemo spomenuti Zigfrida. Legenda o tom heroju prisutna je u mnogim književnim delima, kao što su Edda (skandinavski ep), Pesma o Nibelunzima, kao i Pesma o Zigfridu. Pored Zigfrida, postoji još jedan narodni heroj, koji je poznat u istoriji i književnosti kao Arminius. Za razliku od Zigfrida, koji se po tom imenu ne spominje ni u jednom relevantnom istorijskom izvoru, on jeste istorijska ličnost koja je velikim delom doprinela nacionalnom buđenju Germana. Arminius, poznat kao Herman, je uspeo da porazi Rimljane u bici u Teutoburškoj šumi. U tom sukobu Germana i Rimljana, stradalo je od 15 do 20 hiljada rimskih vojnika. Taj događaj je razlogom da Arminius ostane upamćen u istoriji Germana kao narodni heroj. Dakle, čudno je bilo to što je Zigfrid u jednom istorijskom periodu u narodu bio na neki način popularniji od Arminiusa, iako se njegova dela vežu za bitke sa zmajevima, patuljcima i slično. Ovim pitanjem se prvi pozabavio Adolf Gizebreht, koji je 1837. godine napisao esej pod nazivom Über den Ursprung der Siegfriedsaga. (Uporedi: Hanna, 1918:4)

HEROJI PESME O NIBELUNZIMA I PESME O GUDRUN

Pesma o Nibelunzima predstavlja jedno od najbitnijih dela nemačke književnosti. Grubačić u knjizi Istorija nemačke kulture ovaj ep naziva Germanskom Ilijadom. (Uporedi: Grubačić, 2009:11).

Kada je u pitanju podela ovog dela, onda se mogu odvojiti dve glavne radnje. Jedna je na 39. poglavlja, dok pored toga imamo i dvodelnu podelu. U prvom delu te dvodelne podele je opisana Zigfridova smrt, dok je glavna tema drugog dela propast Burgundana. Podela ove pesme ukazuje na to da se heroji koji se nalaze u centru pažnje radnje takođe razlikuju. Iz samog naziva prvog dela možemo da zaključimo da

je glavni heroj tog dela bio Zigfrid, ratnik o kojem se pisalo itekako mnogo. Iako on nema čvrsto uporište u istoriji germnaskih naroda, te se njegova dela uglavnom vežu za borbu protiv magičnih stvorenja, kao što su zmajevi, patuljci i slično, on ipak ostaje zapamćen kao narodni heroj, koji je simbol hrabrosti, nadljudske snage i intelektualnih veština. U drugom delu Pesme o Nibelunzima centralnu figuru predstavlja Krimhilda, koja je žedna za osvetom zbog brutalnog ubistva njenog muža Zigfrida.

O Zigfridu kao glavnom heroju prvog dela Pesme o Nibelunzima može svakako mnogo da se piše. Ono što je najbitnije da se spomene o njemu jesu njegove osobine koje ga prate tokom ove pesme, kao i razvoj njegove ličnosti, koji je detaljno opisan u prvom delu ovog književnog dela. Ono što se kod Zigfrida ističe u velikom delu jesu njegove nadljudske fizičke osobine. On je ubijanjem patuljaka Nibelunga osvojio blago Nibelunga, mač Balmung i ogrtač nevidljivosti, koji su mu bili od velike koristi tokom radnje ovog dela. Osim toga, Zigfrid je, kao što je opisano u ovoj pesmi, posedovao snagu 12 ljudi kada bi nosio ogrtač nevidljivosti. Fric Martini u svome delu Istorija nemačke književnosti navodi sledeće stihove, u kojima je opisan jedan deo Zigfridove ličnosti:

„Zigfrid beše smeo, snažan, i visok.

Kamen je bacao dalje, uz to skakao dalje.

Zahvaljujući svom velikom lukavstvu, imao je snage dosta,
tako da je u skoku poneo kralja Guntera.“ (Martini, 1968:86)

Čitajući ove stihove odmah možemo da zaključimo da su smelost, snaga i visina bile neodvojive osobine Zigfridove ličnosti. Smelost koju je on posedovao jednostavno nije bila karakteristična za druge likove ovog epa, ali ga je nažalost ta ista osobina koštala njegovog života. Još jedna od stvari koja je bila karakteristična za ovog heroja jeste to što se on kupao u krvi zmaja kojeg je ubio, što je bilo razlogom da je bilo nemoguće da se rani. Ta „neranjivost“ se odnosila na njegovo celo telo, osim ja jedno mesto između njegovih ramena, koje je bilo prekriveno listom lipe tokom kupanja u krvi zmaja.

"Als von des Drachen Wunden floß das heiße Blut,

Und sich darinne badete der kühne Recke gut,

Da fiel ihm auf die Achseln ein Lindenblatt so breit:

Da kann man ihn verwunden; das schafft mir Sorgen und Leid.“ (Simrock, 1954:122)

Samopouzdanje koje je Zigfrid posedovao je bilo jedan od glavnih razloga njegovog delovanja tokom radnje cele Pesme o Nibelunzima. Da nije bilo tog istog samopouzdanja, on ne bi došao na dvor Burgundana da traži ruku Gunterove sestre Krimhilde. Dakle, to isto samopouzdanje je bilo jedna od ključnih osobina njegove ličnosti, zato što je baš ono pokretalo većinu procesa u samom delu. Svakako da ono nije bilo ničim izazvano, već je jedan deo „pokrića“ imalo u Zigfridovim nadljudskim snagama koje je stekao tokom njegovih borbi protiv zmaja i drugih mitskih stvorenja.

Zigfridove nadljudske snage su bili svesni skoro svi oni koji su se nalazili u njeogovom okruženju. To je bio jedan od razloga zbog kojeg je on bio poštovan od strane kraljeva Vormsa, koji su ga u samom početku itekako poštovali i ugostili ga na svom dvoru kao pravog heroja. Jednostavno, oni su bili svesni veličine koju je posedovao Zigfrid od Ksantena, a takođe su bili upoznati sa njegovim avanturama.

Ono što je zanimljivo u vezi ovog mitskog heroja jeste to što tokom cele radnje dela može da se prati razvoj njegove ličnosti, koji je itekako jedan od najzanimljivijih delova ove pesme. U samom početku pesme osobine koje su prisutne kod Zigfrida svakako da odgvaraju onome što čitaoci očekuju da heroj jednog epa poseduje: hrabrost, nadljudske osobine, nadprosečne intelektualne veštine. Ono što čitaoci nikako ne očekuju i što ovom remek delu nemačke književnosti donosi određeni faktor iznenađenja je ta činjenica što se Zigfrid koristi prevarama da bi došao do ostvarenja svojih ličnih ciljeva. Tako vidimo u jednom delu pesme kako Zigfrid pomaže Gunteru u borbi protiv Brinhilde, koja želi da se uda samo za osobu koja je u mogućnosti da je porazi u fizičkom smislu. Koristeći svoj ogrtač nevidljivosti, Zigfrid je pomogao Gunteru i time se pokazao kao dostojan ruke Gunterove sestre Krimhilde. Dakle, Zigfrid se u ovom slučaju koristio tezom da cilj opravdava sredstvo. Veoma je bitno spomenuti da ovo nije bio jedini slučaj kada je Zigfrid pokazao da je spreman da se koristi prevarama. Iako je Brinhilda pristala da se uda za Guntera, onda u njihovoj prvoj bračnoj noći nije htela da se preda njemu u potpunost. Čak ge je svezala iznad kreveta, pokušavajući time da ga ponizi. Znajući da postoji samo jedan način da je savlada, Gunter je utočište našao u nadljudskim snagama svoga prijatelja Zigfrida, koji je koristeći ogrtač nevidljivosti savladao Brinhildu i prepustio je u potpunosti nakon toga Gunteru. Da bi samo poniženje bilo još veće, oduzeo joj je prsten i pojas koje je ona posedovala.

Iako je Zigfrid predstavljao figuru heroja, ipak ni on nije bio savršen, čak je bio daleko od neke vrste savršenstva. Njegovo odsustvo moralnog delovanja u krucijalnim trenucima dovelo ga je do toga da na kraju čak izgubi i život. Time je on svojoj supruzi, kao i samim čitaocima dokazao da fizičke i intelektualne sposobnosti nemaju uopšte nikakvu vrednost u odnosu na moral. Krimhilda to svakako nije shvatila, a ostaje samo nada da su generacije koje su čitale o Zigfridu i videli u njemu nekakvog narodnog heroja izvukli tu poruku. Žudnja za osvetom, koja je bila prisutna kod Krimhilde, je na kraju bila jedan od glavnih razloga njene smrti. Iako je uništila svoje neprijatelje, koji su bili glavni izvor njene patnje i tuge, ona ipak nije dobila dugo očekivani duševni mir.

Pesma o Gudrun je nastala negde oko četrdeset godina nakon pesme o Nibelunzima. Ova pesme je sačuvana samo u jednom rukopis i to u zbirci staronemačkih pesama, koja je sakupljena negde oko 1510 godine po nalogu cara Maksimilijana i čuvala se u dvorcu Ambras kod Innsbruka. (Uporedi: Lechner, 1995:54)

Ono što može da se zaključi čitanjem ovog dela jesto to da je njen prethodnik imao itekako jak uticaj na pisanje ove pesme. Svakako da postoji mnogo razlika između ova dva dela, kao što je na primer prisutnost religioznih motiva u Pesmi o Gudrun, koje jednostavno nismo mogli da nađemo u pesmi o Nibelunzima. Iako ova pesma odiše mirnijem i religioznijem tonom, to nam ipak ne daje za pravo da ne budemo objektivni, pa da kažemo da je ova pesme iz tog razloga kvalitetnija od svoga prethodnika. Ono što je specifično za ovu pesmu jeste to što se deli na tri dela, koji opisuju sudbinu tri generacije jedne krvne loze. U prvom delu ove pesme opisani su događaji koji su vezani za Hagenu, dok se drugi deo bavi sudbinom njegove ćerke Hilde. Treći deo opisuju život princeze Gudrun, Hildine ćerke, po kojoj je ova pesma

dobila i ime. S' obzirom na to da je ova pesma podeljena na tri dela, opisivanje heroja se odnosi na veći broj likova.

Ličnost iz trećeg dela ove pesme kojoj treba da se posveti najviše pažnje svakako jeste Gudrun, ćerka kralja Hetele i Hilde, kao i unuka irskog kralja Hagen. Ono što se u prvom planu primećuje kod ove kraljevske ćerke jeste to što je bila izuzetno lepa kao i njena majka Hilda, što je bio i jedan od razloga dolaska tolikog broja prosaca. Ali naravno je takođe njen otac bio odlučan da ćerku da samo onome ko je bio u potpunosti vredan nje. (Uporedi: Dufek, 2010:64)

Ono što je bilo specifično za Gudrun jesto to što je bila emocionalna, ali to pokazivala samo u trenucima opasnosti. Jedan od tih trenutaka je bio kada se njen otac rame uz rame borio sa Hervigom protiv Zigfrida. Tada vidimo po prvi put da Gudrun izražava neke emocije, a pogotovo prema njenom vereniku. Definitivno iz toga možemo zaključiti da je ona povrh svega toga što je pokušavala da u očima drugih ispadne hladna i bezosećajna ipak u teškim trenucima pokazala svoje pravo lice, koje je zapravo emocionalno i puno brige za drugim ljudima. Ono što se može zaključiti čitanjem ovog dela jeste to da je otmica jedan od najbitnijih motiva radnje ove pesme, te da je u trećem delu meta otmice naravno bila Gudrun. Tek kada se to desilo, postalo je jasno koliko je Gudrun zapravo hrabra, snažna i izdržljiva osoba. Trinaest godina je morala da trpi mučenje koje joj je priređivala Hartmutova majka: morala je da greje šporet, da čisti kosom prašinu, kao i da pere tokom zime odeću na obali mora. (Uporedi: Peeters, 1968:104)

Iako je trinaest godina bila mučena na najgore načine, ona je ipak ostala verna svom vereniku Hervigu, što nam ukazuje na to koliko je ona bila zapravo moralno svesna i verna osoba. Uobičajeno je bilo da nakon otmice žena pristane na brak, što nije bio slučaj sa Gudrun. Ono što je bila jedna od ključnih osobina koje je Gudrun posedovala jeste njena intelektualna nadarenost, koju je ona iskoristila da bi „prevarila“ Hartmuta i Gerlintu. Ona je njih, ne lažući, ubedila da želi da se uda i da trebaju da razglase to u svim susednim državama. Time je ona uspeła da privuče Hegelinge, koji su došli i bili spremni za borbu.

[...] „sô wil ich ê minnen den ich versprochen hân.
ich wil daz künicrîche ze Ormanîe bouwen.[...]“ (2010:65)

Gudrun je ovim potezom dokazala da i nakon trinest godina zatočeništva ona nije izgubila nadu u bolje sutra, te da je bila spremna da se bori za svoju slobodu. Iako je ovo na neki način bila prevara, ishod te „prevare“ je bio itekako pozitivan. Ono što je najbitnije kod Gudrun jeste to što ona nije bila žedna osvete, već je sa samom kraju pošteditela život njenog otmičara, oprostila mu i napravila čak atmosferu u kojoj je svako bio zadovoljan svojim brakom. Fric Martini o Gudrun kaže sledeće: „Ali, ma koliko da je njeno držanje odlučno, ona se ne potencira do Krimhildine žudnje za osvetom, već se, posle nepokolebljivo prkosnog istrajavanja, na kraju pomirljivo priklanja čak i svojoj najljućoj neprijateljici Gerlindi. Njena je veličina u pravoj ženskoj sposobnosti da podnosi patnje. U njoj je živ ponos kraljevske kćeri, čija se duša buni protiv svakog popuštanja i iznuđenog povinovanja.“ (Martini, 1968:91)

Dakle, u njoj je postojalo zračak religioznog koji joj nije dozvolio da se povodi svojim strastima i na kraju napravi krvoproliće, već je uspeła da pređe preko svih grešaka svojih protivnika i time nađe duševni mir.

ZAJEDNIČKI MOTIVI OBA EPA

Ono što se može zaključiti čitanjem ova dva epa, kao i čitanjem različitih istorija nemačke književnosti jeste da je nepoznati autor Pesme o Gudrun imao uzora u nenadmašenoj Pesmi o Nibelunzima. Ali ipak snaga njenog sadržaja, kao i pesnička veličina koju nam ona pruža jednostavno nisu mogli da se uporede sa njenim prethodnikom i uzorom. (Uporedi: Martini, 1968:90)

Ipak za nas nije bitno koji je od ova dva epa bolji, već treba da obraćamo pažnju na ono što ih zaista povezuje, kao što su zajednički motivi, kojih ima itekako mnogo. Jedan od glavnih motiva ova dva epa jeste prosidba. Kada je u pitanju Pesma o Nibelunzima, onda možemo da primetimo da je ovaj motiv konstantno prisutan. Na samom početku imamo Zigfrida, koji se, čuvši za lepotu Krimhilde, uputio za Vorms sa namerom da traži ruku ove kraljevske ćerke. Odmah neposredno nakon toga se čitaoci upoznaju takođe sa namerom kralja Guntera da prosi kraljicu Brinhildu. Dakle, opet je motiv prosidbe prisutan. I da bi na kraju sve to bilo upečatljivije, nakon nasilne smrti Zigfrida, kralj Huna Ecel prosi Krimhildu. Dakle, iz ovoga može da se zaključi da je nepoznatom pesniku ovog dela bilo itekako bitno da ovaj motiv bude u prednjem planu, te da je on za njega predstavljao pokretača mnogih događaja u ovom delu. Možda je ta pokretačka snaga tog motiva baš bila jedan do glavnih razloga što je toliko prisutna u ovom, pa i u drugim delima koja su pisana u periodu srednjeg veka. Jednostavno je ta tema bila aktuelna i zanimljiva tadašnjoj „publici“, te je svakako o njoj moglo da se piše itekako mnogo. Kada je reč o Pesmi o Gudrun onda takođe možemo da kažemo da je prosidba jedan od centralnih motiva, koji se provlači kroz sva tri dela ove pesme. U prvom delu Hagen ženi jednu od princeza, Hildu, koja je u suštini brinula o njemu, dok on nije izrastao u nekog ko će da brine o njoj. U drugom delu ove pesme kralj Hetel traži ruku ćerke kralja Hagen, koja se zvala Hilda, a u trećem delu se dešavaju čak dve prosidbe. Očigledno je da je ovo jedan od motiva koji stvara najčvršću vezu između ova dva dela. Ono što je zanimljivo je to što se u obe pesme spominje bar jednom prosidba koja za sobom nosi teški vid nasilja. Kralj Gunter je morao da porazi fizički Brinhildu, zato što je ona smatrala da je vredna samo onog ko je jači od nje, tako da u ovom slučaju vidimo da ova prosidba iziskuje neku vrstu nasilja da bi bila ostvarena.

Ovakva vrsta prosidbe je bila takođe prisutna i u Pesmi o Gudrun. Kralj Hagen je takoreći bio poznat po tome da je ubijao svakog onog ko je dolazio da traži ruku njegove ćerke. Naravno, kralja Hetela to nije zaustavilo u njegovoj nameri da otme Hildu, jer je bio u potpunosti siguran da je bio dovoljno snažan da se suprostavi Hagenu. Ono što je interesantno je da ni ona prosidba u pesmi o Nibelunzima, kao ni prosidba Hilde, nisu završene krvoprolićem. Gunter je oženio Brinhildu, a Hetel Hildu.

Iako su čast, poštenje, kao i lojalnost bili veoma bitni u periodu u kojem su pisane ove pesme, postoje elementi koji jednostavno predstavljaju suprotnost od svega navedenog. Jedan od tih elemenata jeste motiv prevare, koji je bio prisutan u obe pesme. U Pesmi o Nibelunzima je ovaj motiv bio konstantno prisutan, te nije postojala razlika u tome ko se koristio prevarom i lukavstvom. Jednostavno su svi bili uključeni. Kao što smo već spomenuli, Gunter je morao da porazi svoju buduću suprugu Brinhildu da bi ona pristala da se uda za njega. Znajući da on nije u stanju da učini to,

on se obratio svom prijatelju Zigfridu, koji mu je rado izašao u susret koristeći svoje nadljudske moći i ogrtač nevidljivosti. Stim da to nije jedini slučaj prevare u ovoj pesmi, a nabrojaćemo samo sledeće: Zigfridovo učešće u Gunterovoj prvoj bračnoj noći sa Brinhildom, Zigfridovo ubistvo iz zasede, kao i Krimhildin plan da uništi Burgundane. Ostvarenje planova kroz prevaru i lukavstvo su takođe prisutni u Pesmi o Gudrun. U drugom delu ove pesme Hetel šalje svoje ljude na Hagenov dvor, kako bi stekli njegovo poverenje i na kraju oteli Hildu. U trećem delu imamo situaciju u kojoj je Hartmut, čovek koji je već jednom pokušao da traži Gudrun ruku, iskoristio priliku kada je njen otac Hetel bio odsutan i oteo je. Dakle, on je takođe iskoristio neku vrstu prevare i lukavstva da bi došao do ostvarenja njegovih ciljeva.

Jedna od elemenata koji je svakako prisutan u mnogim junačkim epovima, pa i u ova dva, jeste motiv nadljudskih osobina, tj. mitski motiv. Heroj koji je u pesmi o Nibelunzima najviše bio povezan sa ovim motivom je naravno bio Zigfrid, koji je bio poznat kao „ubica zmajeva“ i onaj koji je posedovao nibelunško blago. (Uporedi: Rothmann, 2014:32)

Posedovao je nadljudske snage i borio se sa raznim mitskim stvorenjima, kao što su patuljci, džinovi i zmajevi. Sve u svemu, on je bio takoreći sinonim nadljudskosti i hrabrosti u ovoj pesmi. Simbol nadljudskosti je u Pesmi o Gudrun bio takođe prisutan, a posebno na samom početku ove pesme. Hagen je kao dete, koje je bilo oteto od strane kondora, uspelo da se odupre njegovoj kontroli i pobegne. Kasnije je uz naporan rad i trening u pećini uspeo da ubije istog tog kondora sa lakoćom, što svakako nije bilo nešto što „običan čovek“ može da uradi.

Nije uopšte čudno što ova dva dela imaju mnogo zajedničkih motiva, zato što između njih ima možda samo oko 40 godina razlike. Ono što ove dve pesme imaju takođe zajedničko, a nije vezano za motive, jeste takozvana „nibelunška strofa“, koja je naravno dobila naziv po pesmi o Nibelunzima. Iako je malo izmenjena, ona je prisutna i u Pesmi o Gudrun. (Uporedi: Lechner, 1995:54)

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Iako su autori nemačkih junačkih epova bili nepoznati, oni su za sobom ostavili itekako velik trag na književnost nemačkog govornog područja, pa čak i na svetsku književnost. Spoj mitskog i istorijskog je ono što daje posebnu estetsku notu ovoj književnoj vrsti, te podstiče čitaoce da se posvete kako sadržaju dela, tako i onome što je uzrok pisanja istog. Cilj ovog istraživačkog rada je da se kroz motive koji prožimaju ovu književnu vrstu pokaže koliki je zapravo značaj junačkog epa i da je on potcenjen od strane svetskog auditorijuma i da on predstavlja jedan od jačih dokaza da kvalitet ne nosi za sobom uvek popularnost.

Ovim istraživanjem došli smo do zaključka da su motivi koji se pojavljuju u junačkim epovima jako slični, te da je međusobni uticaj istih itekako prisutan, ali da je različitost u nekim segmentima ipak bila očigledna. Iako je motiv prosidbe kod oba epa u prvom planu, te predstavlja jednog od glavnih pokretača radnje u ovim delima, ipak postoje motivi koji se u potpunosti razlikuju. Videli smo da u Pesmi o Nibelunzima osveta i krvoproliće zauzimaju itekako jako bitnu ulogu, dok je u Pesmi o Gudrun preovladao religiozni motiv, koji Gudrun na samom kraju navodi da oprost

ljudima koji su joj naneli mnogo zla. Ono što se može zaključiti iz tih postupaka je da se opraštanjem dolazi do duševnog mira, a da osveta i krvoproliće kao rezultat imaju samo apsolutnu propast. Osim toga nam je ovo istraživanje pokazalo da su autori ove književne vrste svakako vodili računa o tome da podloge za svoje pesme traže u bogatoj istoriji naroda kojem i pripadaju. Naravno, postoje događaji i likovi koji nemaju nikakvo uporište u istoriji, kao što je to naprimer bio Zigfrid, ali to ne menja činjenicu da je on predstavljao jednog najbitnijih likova u Pesmi o Nibelunzima. To što je neko plod nečije mašte, neke legende ili mita, uopšte ne umanjuje vrednost istog.

Iako junački epovi poput ova dva možda nisu doživeli onakvu popularnost kakvu su zaslužili u široj masi, ipak to ne umanjuje njihovu estetsku vrednost i kvalitet onoga što nam oni pružaju. Sve dok se budu ova dela čitala i sve dok se o njima bude pisalo, njihov uticaj će živeti.

BIBLIOGRAFIJA

1. Dufek, B. (2010.) Zeitlos – Diplomski rad - Motivik und Struktur der „Kudrun“ und ausgewählter Märchen im Vergleich, odbranjen na „Universität Wien“, Beč.
2. Grubačić, S. (2009.) Istorija nemačke kulture, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci – Novi Sad.
3. Hanna, H.I. (1918.) Magistarski rad – An assumed historical basis of the Siegfried legend, odbranjen na “University of Illinois” Illinois.
4. Lechner (1995.) Literaturgeschichte des deutschen Sprachraumes, Lechner Verlag.
5. Martini, F. (1968.), Deutsche Literaturgeschichte, Kröner, Stuttgart.
6. Peeters, I. (1968.) Historische und Literarische Studien zum dritten Teil des Kudrunepos, J.A. Boom en Zoon, Meppel.
7. Rothmann, K. (2014.) Kleine Geschichte der deutschen Literatur, Reclam, Stuttgart.
8. Simrock, K. (1954.) Das Nibelungenlied – Übersetzt von Simrock Karl, Stuttgart.
9. Weddige, H. (2003.) Einführung in die germanistische Mediävistik, Verlag C.H. Beck, München.

RESUME

Though the authors of these and similar epics are unknown, they have left a permanent mark on German and even world literature. What makes them appealing to readers, encouraging many to pay special attention to the content and its origin, is the merging of mythical and historical elements giving the work a unique aesthetic appeal. The goal of the research paper is to show the significance of heroic prose, mostly neglected by the public, by taking a closer look at the many recurring motives, demonstrating at the same time how popularity is not a valid indicator of quality. From the research paper we may conclude how the recurring motives in both epics are quite similar, indicating an obvious mutual influence, yet distinctive in certain segments. Though the motive of proposal (inciting marriage) appeared in both epics, provoking most of the plot, other motives are completely distinctive. In the Nibelungenlied the thirst for revenge and bloodshed are key motives, while as in the Gudrunlied we face a more religious theme reflected in Gudrun's act of forgiveness to those who wrong her. This illustrates the drastic difference of the outcome if one chooses either revenge and

bloodshed or forgiveness, the first leading to calamity while the other to tranquility. Furthermore, we notice the authors careful attention to the rich history of their countries, as this served them as the basis of their writing. This is not contradictory to the fact that certain characters may not be real historical figures, which is the case with the character of Sigfrid- who serves an important role in the dNibelungenlied. The overall quality of the work will not be diminished hence some characters are the fruit of someone's imagination or are more legend and myth than reality. May it as it be, though epics have not received the recognition they deserve, they still carry a certain aesthetic value and message. We may conclude, as long as there is someone reading them, and writing about them, their influence will live on.